

Dopisi.

Iz Haloz 11. julija. (*Poziv na razgovor o slovenskem slovniškem imenstvu.*) — 1862. leta je dr. Tkalac napisal poziv vsem slovanskim učenjakom jezikoslovnim in zgodovinskim, naj bi se sšli 1863. leta v Beču na tisučletni spomin slovanskih apostolov Cirila in Metoda, ter se razgovarjali o dotičnih znanstvenih rečeh. Al ta slavni poziv je splaval po medli Donavi in požrli so ga valovi Črnega morja. Lani sem prosé nagovarjal v „Slovenču“ slovensko duhovništvo, da se zbere iz vsega Slovenskega, in sicer iz vsake vladikovine, kjer Slovenci bivajo, po dva odbornika izurjena v slovenski besedi in obredu, v Ljubljani ali kje indi, naj bi popravilo jezik obrednih knjig in določilo enakost v vsem, kar se opravlja v slovenščini; tudi ta prošnja ni našla primerne zveke. Res, znamenje pogubne mlačnosti, pa duh junaški se ne stere! Slovenec pravi, do tretjega je treba se poskusiti, inai kača piči. Oziraje se na to, in spoznavši veliko vrednost in potrebo namenjene reči, o kateri bi se razgovarjalo, drznem se uljudno vabiti vse slovenske gospode učitelje gimnazijske in realne, delajoče na Hrvaškem, Srbskem in Slovenskem, kateri imajo posel z učenjem slovenske ali hrvaške slovnice, in druge v tem predmetu izvedene učenjake, naj bi se račili zbrati 2. kimovca t. l. v davnoslavnem in najstarešem mestu malega Štirskega, v Ptuj, kjer bi se pogovarjali, načrtali in točno določili slovensko slovniško imenstvo, s posebnim pogledom na druge južne brate Slovane, in sicer tako, da bi se vjemalo, počenši od 1. razreda ljudskih učilnic do najviše stopnje podučnih zavodov, ter merilo bilo vsem učiteljem. Časa za pripravo še je več, nego mesec dni, stvar važna in silno potrebna; pokažite, mili bratje, da ste si z neopešano marljivostjo učenost nabrali na korist in napredek omike slovenske!

Raićev Božidar.

Iz Ajdovščine na Goriškem 10. julija. * Hvala, komur hvala gré! Naj imamo še tako dobre postave, ki slovenskemu narodu varujejo ravnopravnost v pisarnicah cesarskih, kaj nam pomaga, ako nimamo rodoljubnih in sposobnih advokatov in notarjev, ki bi ravnopravnosti djanski pomagali do svoje pravice. Dokler advokatje ali notarje laške ali nemške vloge delajo gospodkam, kjer bi morale biti slovenske, nikoli ne pridemo, kakor Nemec pravi, „auf ein grünes Gras“. Zato hvala našemu advokatu gosp. Lavriču, kateri vedno hodi pot ravnopravnosti slovenske, in kteremu je zdaj ta pot toliko lažja, ker smo v Ajdovščini dobili za c. kr. okrajnega adjunkta iskrenega, to se pri nas pravi poštenega rodoljuba gosp. Jož. Kavčiča in tudi gosp. aktuar Huber marljivo pomaga, da se slovenske vloge rešujejo slovenski. Zato hvala, komur hvala gré!

Iz Črnomlja 13. julija. J. K. — Ob dveh popolnoči se je razsvetlelo naše mestice v prav žalostni podobi. V najbližnji vasi — v Vojni-vasi — je 5 hiš pa tudi drugih poslopij pogorelo, čeravno so naši mestjani sè svojimi gasilnicami prav pridno delali. Noben pogo-relec ni bil zavarovan! Zavarovanje pa tudi pazljivost na ogenj se zanikernim ljudem ne more dopovedati; raji se čuje glas bedakov! — Drugo, kar imam potožiti „Novicam“ danes, je to, da se ne manjka tacihi ljudi, ki še zmiraj ne vedó, da so ljudske šole za to, da se človek ne nauči samo brati, pisati in računati, ampak še družih vednosti, ki jih za življenje potrebuje in to hitro po poti domačega jezika, da bi se tako naše revno kmetijstvo povzdignilo, naše rokodelstvo na bolje stopinjo pripravilo itd. Za vse te potrebe pa takim ljudem ni mar; če tudi fant prav neumen ostane, dosti je — mislijo — da le kakošno nemško

besedo vjame, zakaj da bi se nemškega jezika naučil, to more le verjeti, kdor od ljudskega šolstva nima celó nobenega zapopadka. Na to premišljevanje nas je pripeljala prečudna novica, da sta 2. dne t. m. St. iz Doblic in N. iz Zagradca — ne vemo kako? — k gospóski naši prišla kot brambovca nemščine! — V dveh krajih je unidan toča strahovito pobila nograde; sicer pa letina lepo kaže.

Iz Ljubljane. Spomenica (promemoria), ktero so slovenski državni poslanci na Dunaji potem, ko so 28. junija z besedo povedali državnemu kancelarju Beustu zahteve slovenskega naroda na Štajarskem, Kranjskem, Koroškem in Primorskem, še pismeno izročili trem ministrom, obsega te-le 4 točke: 1) Deželni zborom naj se dá več oblasti, da po takem se povekša avtonomija (samoupravlje) deželna; zato naj se sledeče stvari, ki so dozda bile ali popolnoma ali saj deloma v rokah državnega zbora, izročí deželnim zborom: a) vse, kar se tiče občin (srenj), b) šolstvo ljudskih, gimnazijskih in realnih šol, c) deželni kredit, d) razmera in pobira zemljiščin, hišnih in družih direktnih davkov. 2. Učni jezik v ljudskih, gimnazijskih in realnih šolah naj se osnuje tako, kakor je nasvetoval šolski odbor kranjskega deželnega zbora 1866 leta. (*Spomenica na kratko razlaga potrebo in korist te postave*). 3. Jezik v cesarskih pisarnicah. Političnim, finančnim in sodniškim uradnikom naj se ukaže, da z ljudstvom, ki govori jezik slovenski, slovenski govoré in mu tudi le slovenski dopisujejo, zato naj vsi pozivi (povabila), oznanila, razglasi in rešitve vlog do slovenskih ljudi ali slovenskih občin gredó v slovenskem jeziku; vsi zapisniki (protokoli) naj se ž njimi pišejo slovenski. (*Spomenica tudi to potrebo dokazuje po pravih pravice, postáv in človečanstva, razjasnuje jalovost vgovorov, in pride poslednjič do tega, da pravi, da tudi pri nas na Slovenskem gotovo ne bode oviranja ravnopravnosti konec, dokler se ne zgodi to, kar se je ukazalo na Ogerskem in Hrvaškem, namreč to, da se uradnikom odloči obrok (brišt), do kterega mora vsak uradnik, kdor ima z ljudstvom opraviti, ustmeno in pismeno znati slovenski jezik*). 4. Administrativne naredbe, to je, kako naj se osnujejo cesarske gospodke, da se pravica zgodi narodu slovenskemu. Da se to, kar zahteva točka 3., vjema z vredbami viših gospósk, in da se tudi poročstvo zadobi, da se vse to resnično izpeljava, zahtevajo zastopniki naši od ministerstva, da se pri c. kr. deželnih poglavarstvih v Gradcu in Celovcu ustanovijo posebni slovenski oddelki, pri c. k. deželnih nadsodnijah in pri najvišji dunajski sodni pa posebni senati s potrebnim številom slovenskih svetovalcev ali saj to, da se pri teh gospodkah slovenskemu narodu primerno, po poti postave odločeno število svetovalcev slovenskega rodú v službo dá, in da je v najvišjih službah na Dunaji potrebno število Slovencev, ki poznajo narod in deželo, in tako ministerstvo v poštenu izpeljavi tega, kar ravnopravnost zahteva, z znanstvom svojim in krepko voljo podpirajo.

S tem naznanilom, ki je edino avtentično, popravljamo to, kar so vsi drugi časniki napačno povedali, ter se popolnoma zanašamo na politično modrost naših zastopnikov, da to, kar s tem pismom zahtevajo, je le zahtevanje za zdaj „in linea transactionis.“ — (*Iz 1. seje novega mestnega odbora*.) Gospod župan dr. Costa bere zahvalno pismo, s kterim je nadvojvoda Albrecht odgovoril na milovalno pismo mestnega odbora; potem predlaga, naj zbor sklene, da se črna vélika maša opravi za nesrečnega cesarja Maksaa; zbor soglasno pritrdi. Potem gosp. župan z ozirom na to, ker po postavi od 16. avgusta 1865. leta konec le-

tošnjega leta poteče tistih 15 let, za ktera so nova pohoštva hišnega davka prosta, stavi nujni predlog: naj se državnemu zboru pošlje prošnja, da se podaljša ta obrok še za 2 leti (pozneje se je sklenilo prositi za podaljšanje 4 let). Odbornik Horak podpira županov predlog s tem, da je hišni davek tako silen, da nihče ne more veselja imeti, da bi kaj zidal. Odbornik Trpin se vtakne vmes, rekši, da županov predlog ne sega v hišni davek, ampak le v to, da so nova pohoštva dalje časa oproščena davka; župan ga poduči, da Horakove opazke ravno podpirajo njegov predlog. Zbor sklene po predlogu županovem.

Predno se začne obravnave, današnji seji odločene, še odbornik dr. Valenta vpraša župana: ali bi ne bilo mogoče, da bi se v Kolezji ena ura na dan odločila, da bi se tudi ženske mogle kopati v mrzli vodi? Župan odgovori, da bode z lastnikom te kopelje se pomenil. Dalje vpraša dr. Valenta: kako to, da proti postavi se psi ob nedeljah in praznikih prosto klatijo po ulicah? Župan odgovarja, da konjač ima ukaz, pse loviti tudi ob nedeljah, in da jih tudi res lovi; če švigajo nekteri psi prosto po ulicah, godí se to tako, kakor se sploh godí postavam, da se prestopajo. — Odbornik Stedry vpraša: kako to, da se čedalje več mladih fantov potepa po ulicah brez dela, ker iz takih lenuhov bojo pozneje tatovi itd., ali bi se ne dali s silo gnati v šolo? Župan priznava važnost tega vprašanja, ki pa se ne dá samo na poti interpelacije (vprašanja) rešiti, da se po posebnem predlogu obravnava ta stvar temeljito. Odbornik Horak opomni, da nekdanj je poseben magistraten uradnik opazoval te štrkovce. Odbornik dr. Bleiweis zagovarja misel županovo, da stvar je važna, ki mora pa na poti predloga priti v mestni zbor; naj g. Stedry osnuje za kako prihodnjo sejo tak predlog; danes pa naj bode konec besedi. Zbor pritrdi Bleiweisovemu nasvetu in le odbornik Schwentner, kot ud ubožne komisije, še to dodaja, da se, kar koli je s pomočjo Metelkove ustanove itd. mogoče, vse stori, da se zasačena lena mladina potakne v delo, in hvali o tem marljivost magistratnega svetovalca Jerasa.

Po vsem tem so prišle volitve podžupana in odbornikov v odseke na vrsto. Pred tem pa zbor še svojo zahvalo izrekuje dr. Orlu, ki je zadnja leta bil podžupan mestni. Po postavni večini glasov je bil dr. Orel zopet izvoljen. Gospod doktor se zahvaljuje za zaupanje in reče, da sprejme častno volitev, če tudi je že prileten, ker na strani čvrstomladega župana je lahko podžupan biti (živio!). — Volitve v odseke so se vršile tako-le: 1) v *magistratni odsek* so bili voljeni: Sovan, Malič, Schwentner, Horak, dr. Schöppl, — 2) v *odsek za pravosodje in osebne zadeve*: dr. Zupan, dr. J. Bleiweis, dr. Valenta, dr. Orel, dr. vitez Kaltenegger, — 3) v *odsek za denarstvene zadeve*: dr. Schöppl, Blaznik, Debevec, Frölich, Trpin, — 4) v *odsek za stavbine zadeve*: Malič, Bürger, Stedry, Vrhovec, Debevec, Sovan, Resman, — 5) v *odsek za ubožne zadeve*: Auer, Frölich, dr. vitez Kaltenegger, Zevnik, Sovan, — 6) v *odsek za policijske zadeve*: dr. Schöppl, Pakič, dr. Zupančič, dr. Pfefferer, Mahr, — 7) v *odsek za šolstvo in ustanove*: dr. Bleiweis, dr. vitez Kaltenegger, dr. Toman, dr. Valenta, dr. Orel.

— Postave, ki jo je osnoval naš deželni zbor o tem, da vsaka občina bi pravico imela vpekljati pasji davek, ministerstvo za tega voljo ni predložilo cesarju v potrjenje, ker po §. 3. si deželni odbor pridržuje oblast, ki gré občinam. Deželni odbor je v poslednji seji sklenil, da se v novem predlogu izpusti ta §. — Prošnji deželnega zbora za odpis

zemljiščinega davka in za povrnitev deželnega premoženja še zmiraj niste rešeni, in vendar te rešitve željno pričakuje uboga naša dežela!

— Po dovoljenji c. kr. kupčijskega ministerstva dobijo tudi v Bled poleti telegrafa, ki se bode iz Tržiča tje peljal.

— Vse ljubljanske šole, srednje in niže, se bodo največ sklenile ta mesec. Gimnazija in realka ne bote, kakor je dozda bil navada, imeli pri tem nikakoršne vnanje slovesnosti. V normalki bodo očitna izpraševanja 1., 2. in 3. avgusta, v mestni glavni šoli pri sv. Jakobu pa že 21., 22. in 23. t. m.

— Duhovne eksercicije za škofijo kranjsko bodo v Alojzjevišču letos od 19. do 23. avgusta.

— Da ljubljansko društvo za denarno pripomoč obrtnikom in rokodelcem čedalje bolj napreduje, vidi se iz računa za preteklo prvo polovico letošnjega leta. V prvih 6 mesecih so mu udje vložili 6644 gold. in 45 kr., vrh tega pa je društvo še prejelo 3000 gold. V vsem skupaj ima društvo po svojih udih vloženega kapitala za 35.371 gold. in 82 kr., obrtnikom in rokodelcem izposojenih denarjev je konec junija društvo imelo 45.834 gold., ako se temu znesku še prištejejo zneski, s kterimi je dolžnikom posojila podaljšalo, znaša to vse skupaj 91.340 gold., tedaj za 5935 gold. več kakor lani v tem času. Na novo je društvu pristopilo 12 novih udov. — Tako to društvo, kteremu se vsi upravniki brez plačila žrtujejo, dela natiroma brez hrupa kakor pridna čbelica, ktera od svojih udov nabira denar, da ga brez velicah pisarij in štempeljnov posojuje malim obrtnikom in rokodelcem, kadar so v denarni stiski.

— (*Naznanilo.*) Odbor pevskega zbora ljubljanske čitalnice je sklenil, da odslej vse svoje note daje litografovati. Vsem čitalnicam in pevcem lahko postrežemo s partiturami in posameznimi čedno litografovanimi glasovi, ako nam do konca meseca julija naznanijo, po koliko iztisov želé dobivati od vsacega posamnega glasú. Pošiljale se bodo note s poštnim povzetkom. Naznanila naj se pošiljajo g. Vojtehu Valenti v Ljubljano. Prvi dve pōli (cena vsakej pōli je 5 nov. kraje.) obsegale bodete sledeče zборе: Slovan od Vašaka, — Ne vdajmo se! od Vilharja, — Čast Slovincem od Riharja, — Pesem koroških Slovencev od Grbca, — Dumka, narodna Ukranjska, — Soldaška od Ipavca, — Ruska himna od Lvoffa in Moji Sablici od Jenkota. — Na dalje se bodo litografovali vsi zbori, ki so se posebno dopadli v ljubljanski čitalnici, ako se oglasi dovoljno število naznanil.

Pevski odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V 17. seji državnega dunajskega zbora je dr. Mühlfeld podpiral svoj predlog o verski postavi. Voljen je bil odbor iz 15 udov, da poroča o tem predlogu. — Nemški liberalec se poteguje za „svobodo, enakost in bratinstvo“ v veri in trdi, da glavni vzrok nesreč v našem cesarstvu je nepotrpnost verská! Ako bi bil Mühlfeld poslanec v turškem zboru, bi mu to verjeli, ker na Turškem se res godí verska sila; al iz njegovih ust nikdar še ni bilo slišati, da bi bil vlado avstrijsko opomnil, naj se usmili ubogih kristjanov na Turškem. Mi nesrečo Avstrije iščemo v prav drugih vzrokih, ne pa v verskih, in zato, ker gospodje Mühlfeldove stranke še nikoli niso besedice zinili o tem, kar je Avstrii **prva in neobhodna potreba** in to je **narodna ravnopravnost**, ne verjamemo jim, da je njihova „svoboda, enakost in bratinstvo“, kaj več kot — piškav oreh. Ako Vam je v resnici mar za Avstrijo, vedite to: da z